

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ І ОСОБИСТІСТЬ ВЧИТЕЛЯ

Лектор: Біляковська О.О., професор кафедри загальної педагогіки
та педагогіки вищої школи

Найвищий рівень розвитку та реалізації професійних якостей педагога виводить його на рівень **педагогічної майстерності**.

Педагогічна майстерність – це комплекс особистісно-ділових якостей педагога, що гарантує продуктивність його діяльності та забезпечує ефективність взаємодії з усіма суб'єктами процесу освіти (колегами, дітьми, батьками).

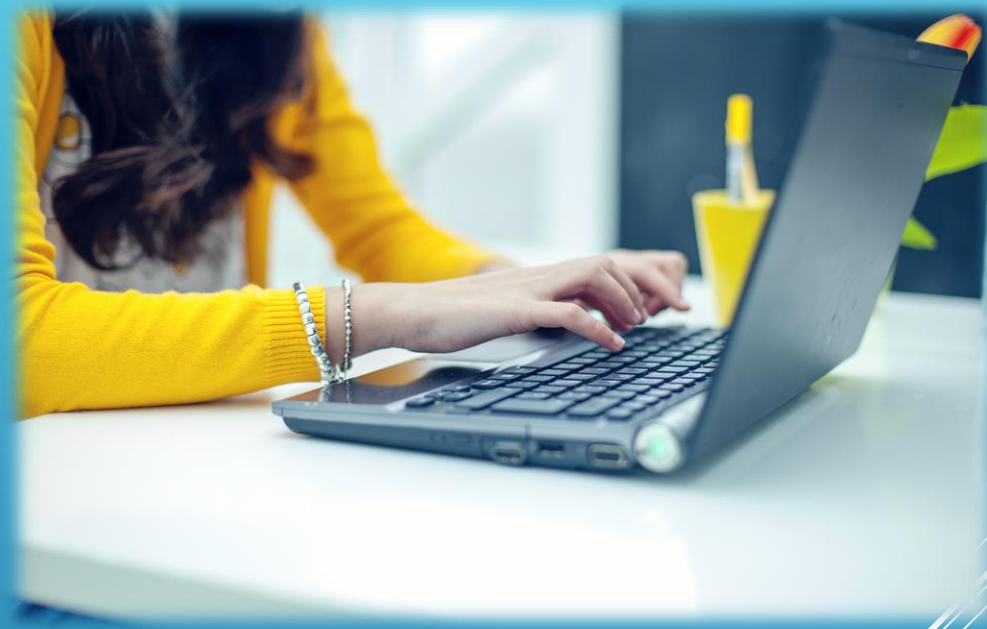
Педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі (І.А. Зязюн).

*ТІ, У КОГО МИ ВЧИМОСЯ, ПРАВИЛЬНО НАЗИВАЮТЬСЯ НАШИМИ УЧИТЕЛЯМИ,
АЛЕ НЕ ВСЯКИЙ ХТО НАС НАВЧАЄ, ЗАСЛУГОВУЄ ЦЕ ІМ'Я. ГЕТЕ*

Елементи педагогічної майстерності

- ▶ 1. Гуманістична спрямованість діяльності.
- ▶ 2. Професійна компетентність, професіоналізм.
- ▶ 3. Професіоналізм педагога.
- ▶ 4. Педагогічний професіоналізм.
- ▶ 5. Педагогічні здібності.
- ▶ 6. Толерантність, чутливість.
- ▶ 7. Педагогічна техніка.
- ▶ 8. Педагогічна технологія.
- ▶ 9. Педагогічний такт
- ▶ 10. Мовна культура.

**ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ – ОСНОВА
ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Гуманістична спрямованість полягає в спрямованості діяльності педагога на особистість іншої людини, утвердження словом і ділом найвищих духовних цінностей, моральних норм поведінки й стосунків.

Той, хто не любить і не поважає дітей, учнів, не може досягти успіху в педагогічній праці, бо тільки щира любов і глибока повага педагога до вихованців породжують відповідну любов і повагу до нього, до його ідей, поглядів, переконань, знань, які він вчить здобувати.

ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ

Професійна компетентність, професіоналізм передбачають наявність професійних знань (суспільних, психолого-педагогічних, предметних, прикладних умінь та навичок), їх змістом є знання предмета, методики його викладання, знання педагогіки і психології.

Професіоналізм педагога – це сукупність психофізіологічних, психічних та особистісних змін, які відбуваються у процесі оволодіння знаннями та довготривалої діяльності, що забезпечують якісно новий, вищий рівень вирішення складних професійних завдань.

Педагогічний професіоналізм – уміння вчителя мислити та діяти професійно.

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ, ПРОФЕСІОНАЛІЗМ

ПРОФЕСІЙНІ ЗНАННЯ – ФУНДАМЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ. ВОНИ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ГЛИБИНУ, ҐРУНТОВНІСТЬ, ПОМІРКОВАНІСТЬ ДІЙ, ВІДОБРАЖАЮТЬ РІВЕНЬ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЛАСНЕ З ДИСЦИПЛІНИ, А ТАКОЖ ІЗ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ, З МЕТОДИКИ ЇЇ ВИКЛАДАННЯ. ПРОФЕСІЙНІ ЗНАННЯ ҐРУНТУЮТЬСЯ НА ЗАХОПЛЕННІ: СВОЇМ ПРЕДМЕТОМ (ОРІЄНТОВАНІ НА НАУКУ); ДІТЬМИ (ОРІЄНТОВАНІ НА ДІТЕЙ).

...Якщо медикам ми ввіряємо наше здоров'я, то вихователям ввіряємо моральність і розум дітей наших, ввіряємо їхню душу, а разом з тим і майбутнє нашої вітчизни. К. Д. Ушинський

Педагогічні здібності – це сукупність педагогічних рис особистості, необхідна для успішного оволодіння педагогічною діяльністю, її ефективного здійснення. Педагогічні здібності поділяють на: головні (виховні, дидактичні, організаційні, перцептивні, комунікативні); допоміжні (сугестивні, дослідницькі, науково-пізнавальні здібності, емоційна стійкість, спостережливість, педагогічний оптимізм).

...ЩОБ ВІДКРИТИ ПЕРЕД УЧНЯМИ ІСКОРКУ ЗНАНЬ, УЧИТЕЛЮ ТРЕБА ВВІБРАТИ МОРЕ СВІТЛА, НІ НА ХВИЛЮ НЕ ВІДХОДЯЧИ ВІД ПРОМЕНІВ ВІЧНО СЯЮЧОГО СОНЦЯ ЗНАНЬ ЛЮДСЬКОЇ МУДРОСТІ.

В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ

Дидактичні здібності становлять основу вмінь дохідливо, цікаво, чітко і зрозуміло викладати учням матеріал. **Організаторські** – вміння організовувати учнів, захопити їх різними видами суспільно-корисної діяльності, створити колектив і зробити його інструментом, за допомогою якого формується відповідна структура особистості. **Комунікативні** – здібності, що дозволяють встановлювати правильні стосунки з учнями, впливати на дитячий колектив, створювати здорову громадську думку. **Перцептивні** – здібності й уміння проникати у внутрішній світ дитини, «розуміти рух дитячого серця» (В. Сухомлинський).

Якщо швець буде поганим майстром, то держава від цього не дуже постраждає, – громадяни будуть тільки трохи гірше одягнені, але якщо вихователь дітей буде погано виконувати свої обов'язки, в країні з'являться цілі покоління неосвічених і поганих людей. Платон

Сугестивні – здатності за допомогою твердого слова, емоційно-вольового впливу домагатися потрібних результатів виховання. **Науково-пізнавальні** – здібності і до оволодіння інформацією, знаннями з відповідної галузі науки, що допомагають учителеві вільно орієнтуватися у навчальному матеріалі. **Емоційна стійкість** – здатність контролювати себе, володіти ситуацією. **Спостережливість** – не лише в умінні бачити, чути, а й у наявності інтересу до того, на що спрямовано увагу. Уміння передбачати хід педагогічного процесу. **Педагогічний оптимізм** – оптимістичне прогнозування – провідна професійно-педагогічна здібність, опора на позитивне ставлення до особистості.

**ЯК МОЖЕ ДОБРЕ ВИХОВАТИ ДИТИНУ ТОЙ, ХТО САМ НЕ БУВ
ДОБРЕ ВИХОВАНИЙ! Ж.-Ж. РУССО**

Головною здібністю, що об'єднує всі інші, є **толерантність**, чутливість до людини, до особистості, яка формується. З нею тісно взаємодіють:

- ▶ комунікативність
- ▶ перцептивні здібності
- ▶ динамізм особистості
- ▶ оптимістичне прогнозування
- ▶ креативність
- ▶ впливовість

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ТА ЧУТЛИВІСТЬ

Педагогічна техніка – сукупність раціональних засобів, умінь та особливостей поведінки вчителя, спрямованих на ефективну реалізацію обраних ним методів і прийомів навчально-виховної роботи з учнем, учнівським колективом відповідно до мети виховання, об'єктивних та суб'єктивних їх передумов.

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНІКА

Педагогічна техніка включає ряд специфічних засобів, умінь, особливостей поведінки педагога. Серед них можна виділити такі: сформована культура мовлення; правильне дихання, чітка дикція; належний темп, ритм, логічність у мовленні; володіння мімікою, пантомімікою, жестами; вміння одягатися, стежити за своїм зовнішнім виглядом; дотримуватися оптимального темпу і ритму в навчальній роботі; вміння спілкуватися з людьми; володіння основами психотехніки (тобто розуміння педагогом власного психічного стану); вміння керувати собою; здатність розуміти внутрішній стан вихованці і адекватно впливати на них.

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНІКА

Педагогічна технологія – комплекс знань, умінь і навичок, необхідних учителю для вирішення стратегічних, тактичних, а також процедурних завдань під час навчально-виховного процесу.

Складовими педагогічної технології є володіння мистецтвом спілкування з дітьми, вміння керувати своєю увагою та увагою дітей, здатність за зовнішніми ознаками поведінки дитини визначати її душевний стан тощо. Уміння налагоджувати оптимальні взаємостосунки з дітьми, змінювати їх відповідно до розвитку учнів і їхніх вимог до вчителів є важливим компонентом педагогічної майстерності.

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ

Педагогічний такт – почуття міри, дотримання правил порядності. Проявляється в умінні тримати себе порядно, висувати розумні і педагогічно обумовлені вимоги до учнів. Основою педагогічного такту є глибоке знання психології дитини, індивідуального підходу.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ТАКТ

- ▶ *Культура мови* — галузь знань, яка вивчає нормативність мови, її відповідність суспільним вимогам; індивідуальна здатність особи вільно володіти різними функціональними стилями.
- ▶ *Культура мовлення* — упорядкована сукупність нормативних, мовленнєвих засобів, вироблених практикою людського спілкування, які оптимально виражають зміст мовлення і задовольняють умови і мету спілкування. Здебільшого це поняття вживають, аналізуючи писемні тексти, мовну практику особистості

МОВНА КУЛЬТУРА

Критеріями майстерності педагога є доцільність (за спрямованістю), продуктивність (за результатами), діалогічність (за характером стосунків з учнями), оптимальність у виборі засобів, творчість (за змістом діяльності).

КРИТЕРІЇ І РІВНІ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Відповідно критеріїв визначаються кілька рівнів оволодіння педагогічної майстерністю:

- ▶ *елементарний рівень* – педагог володіє лише окремими елементами професійної діяльності;
- ▶ *базовий рівень* – педагог володіє основами педагогічної майстерності (цей рівень мають випускники вищих навчальних закладів);
- ▶ *досконалий рівень* – характеризується чіткою спрямованістю дій педагога, їх високою якістю;
- ▶ *творчий рівень* – характеризується ініціативністю, творчістю у професійній діяльності. Педагог самостійно конструює оригінальні, педагогічно доцільні прийоми й способи взаємодії. Причому його діяльність базується на результатах рефлексивного аналізу.

Педагогічній майстерності не можна навчити, але нею можна оволодіти. Оволодіти педагогічною майстерністю може кожен педагог за умови цілеспрямованої роботи над собою. Вона формується на основі практичного досвіду, а також визначених елементів: сплаву особистісно-ділових якостей і професійної компетентності педагога. *А. С. Макаренко*

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ МАЙСТЕРНОСТІ ПЕДАГОГА

Педагогічна творчість – особистісна якість педагога, яка є невичерпним джерелом його ініціативи, активності, інновацій, постійного натхнення для вдосконалення всього педагогічного процесу.

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ ВЧИТЕЛЯ

УЧИТЕЛЕМ ШКОЛА СТОЇТЬ...

ІВАН ФРАНКО

